

14. Intel "Navchannia dlia maibutnoho". – K. : Vydavnycha hrupa BHV, 2004. – 416 s. – Rezhym dostupu do prohramy : <http://iteach.com.ua/about/>

Микитенко А. П. Педагогические условия повышения познавательной активности старшеклассников на уроках технологий.

В статье определены и обоснованы педагогические условия повышения познавательной активности старшеклассников на уроках технологий. Рассматривается использование различных видов задач и активных методов для успешного обучения учащихся старших классов, а также анализируется целесообразность их применения на различных этапах урока.

Ключевые слова: педагогические условия, урок технологий, активные методы, этапы урока, познавательная активность, старшеклассник.

Mikitenko A. P. Pedagogical conditions of improving cognitive activity of senior pupils on the technologies lessons.

In the article identified and grounded the pedagogical conditions of increasing cognitive activity of senior pupils on the technologies lessons. Explores of using different types of the tasks and active methods for successful teaching high school students, and analyzes the expediency of their use at various parts of the lesson.

Keywords: pedagogical conditions, technologies lessons, active methods, lesson parts, cognitive activity, a senior pupils.

УДК 378

Мищенко С. Г.

ЗМІСТ ТА СТРУКТУРА ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВИКЛАДАЧА КОЛЕДЖУ

У статті представлено структурний аналіз професійної компетентності викладача коледжу; проаналізовано особливості авторських підходів до виокремлення компонентів професійної компетентності викладача; презентовано зміст виявлення кожної із компетенцій професійної компетентності викладача коледжу на рівні ключової, базової та спеціальної компетенцій.

Ключові слова: професійна компетентність, викладач коледжу, компетенції, структура професійної компетентності.

Проблема формування та розвитку професійної компетентності викладачів коледжів пов'язана із освітніми перетвореннями, що характеризують сучасний період. Професійна освіта, що пов'язана із потребами економіки держави, та її якість, що має відповідати вимогам сучасного виробництва, потребують постійно оновлюваного потенціалу й компетентності викладача коледжу, професійним призначенням якого є підготовка фахівців середньої ланки (вищий навчальний заклад I-II рівнів акредитації). Звісно, що реагувати на інновації в освіті та науці, а також на зміни технологій виробництва, є замалим для сучасного викладача коледжу, його завданням стає навчити студентів мислити і працювати по-новому, постійно самовдосконалюватись у професії, ураховуючи вимоги партнерів з професійної взаємодії. Отже, сучасний викладач коледжу має виявляти професійну компетентність відповідно до вирішення різних за функціями завдань, результатом яких є підготовка сучасного фахівця.

Зважаючи на означені аспекти підготовки фахівця у коледжі, уваги потребує деталізація змісту професійної компетентності викладача коледжу.

У визначенні компонентів (компетенцій) професійної компетентності викладача

професійного коледжу актуальними є праці науковців в галузі дослідження структури професійної компетентності вчителя (Т. Куріпка, А. Бондаренко, В. Пелагейченко), педагога (І. Шмиголь), викладача (О. Жирун, Л. Карпова, А. Маркова, Л. Мартинюк, Т. Свириденко), викладача коледжу (М. Бирки, Т. Павлиш).

Так, у дослідженні А. Маркової професійна компетентність викладача розглядається як сформованість таких видів його компетентності:

- соціально-психологічної, що виявляється у здатності ефективно взаємодіяти з людьми в системі міжособистісних відносин;
- комунікативної, що представляє конгломерат знань, вербальних і невербальних умінь спілкування;
- професійно-педагогічної, яка виявляє здатність до продуктивного спілкування в умовах, визначених педагогічною системою [4].

Як бачимо, авторка деталізує комунікативний фактор професійної компетентності викладача, однак при цьому не виокремлює спеціальні (предметні, дидактичні, методичні тощо) знання й уміння педагога.

Л. Карпова представляє структуру професійної компетентності викладача як сукупність інформаційного (теоретичні знання), процесуально-діяльнісного (практичні вміння та досвід) та особистісного (значущі особистісні якості) складників [3].

У дослідженні М. Бирки представлено професійну компетентність викладача професійно-технічного навчального закладу як сукупність загально-професійної компетентності (загальнокультурної, компетентності у галузі освітньої політики, психолого-педагогічної, компетентності у галузі саморозвитку суб'єктів та об'єктів освітнього процесу) та професійно-орієнтованої компетентності (предметно-інформаційної, діяльнісно-комунікативної, ціннісно-орієнтаційної) [1].

О. Жирун пов'язує професійну компетентність викладача із сформованістю у нього професійної ідентичності, яку розуміє як розвиток професійних здібностей та компетентності. Науковець зауважує на визначальній ролі мотиваційної основи цього процесу, що залежить від сформованості оцінних відношень у професійно-педагогічній діяльності. У визначенні ключових компетенцій викладача ВНЗ автор спирається на два підходи їх класифікації. Відповідно до предметно-змістовного підходу компетенції розглядаються як сукупність знань і вмінь певної соціальної сфери: політичні і соціальні компетенції; компетенції, що стосуються життя в багатокультурній державі; комунікативні компетенції (володіння мовою, у тому числі іноземною); компетенції, пов'язані з інформацією (уміння її знаходити й користуватись); компетенції у сфері безперервної освіти (здатність учитися все життя). Процесуально-технологічний підхід орієнтує розглядати компетенції як способи над предметних дій: вивчати (уміння користуватись досвідом, організувати взаємозв'язок своїх знань, їх впорядкування); думати (критично мислити, уміти дискутувати, відстоювати свою позицію, оцінювати інформацію); шукати (одержувати інформацію, працювати з документами, класифікувати діяльність); співробітничати (включатись в проект, нести відповідальність, адаптуватись, працювати в групі, приймати рішення) [2].

Зауважуємо на тому, що деякі дослідники представляють ідентичні компоненти (компетенції) професійної компетентності педагога, але у визначенні їх змісту дотримуються неоднорідних поглядів. Так, у праці І. Шмиголь одним із компонентів досліджуваної категорії визначається рефлексивність та самостійність. Науковець розуміє зазначений компонент як самоосвіту, самоаналіз, само мотивацію, самооцінку, самокритичність – тобто всі характеристики, які інші дослідники відносять до організаційної (Єсарьова, Куріпка, Бондаренко) автономізаційної (Сергієнко) компетенцій. Крім виокремлених іншими авторами компетенцій (спеціально-предметної, психолого-педагогічної, методичної або дидактичної, особистісної, комунікативної, організаційно-управлінської), що входять до складу професійної компетентності педагога, І. Шмиголь

також визначає мотиваційну, що складається із внутрішньої мотивації до діяльності (покликання, хист, бажання, талант), і зовнішньої (заохочення матеріальне – зарплата та моральне – повага з боку суспільства до самої професії вчителя як такої та визнання її цінності) та експериментально-дослідницьку (вміння добирати необхідні методики, проводити відповідні експериментальні дослідження та робити аргументовані висновки на основі отриманих результатів, тобто вміння аналізувати та оцінювати) [5].

Узагальнюючи авторські доробки відповідно до структури професійної компетентності викладача, вважаємо, що у загальному розумінні можливим є виокремлення основних компонентів цього поняття: педагогічного та професійного, кожний із яких має бути деталізованим залежно від змісту діяльності викладача у конкретному освітньому інституті.

Метою статті визначаємо представлення змісту та структури професійної компетентності викладача коледжу.

Вимоги до професійно компетентного викладача, що були визначені у процесі опитування педагогів професійних коледжів та результати аналізу структури професійної компетентності викладача, представлені у працях науковців, стали основою для виокремлення найбільш суттєвих компонентів професійної компетентності, що представляють сукупність певних компетенцій: *предметно-інформаційної, методичної, психолого-педагогічної, комунікативно-організаційної*. Крім того, вважаємо за необхідне додати до зазначених компетенцій також *технологічну та саморозвитку*.

Узагальнення результатів представлених вище наукових досліджень та власні висновки щодо суті професійної компетентності педагога дозволило виокремити основні змістові характеристики кожної компетенції професійної компетентності викладача коледжу.

Предметно-інформаційна компетенція визначає теоретико-методологічні знання викладача коледжу в галузі спеціальної дисципліни; його вмотивованість щодо постійного оновлення спеціальних знань; здатність використовувати для підготовки до занять й професійного саморозвитку інформаційні джерела різного типу, переробляти інформацію відповідно до цілей й завдань педагогічного процесу; здатність гармонійно поєднувати готові електронні продукти у професійній діяльності; здатність усвідомлювати можливості застосування нових відкриттів у науці в навчально-виховному процесі.

Технологічна компетенція передбачає уміння викладача використовувати у професійній діяльності (на уроках, у процесі виховної діяльності) технічні засоби навчання або виховання; володіти уміннями створювати презентаційні матеріали; використовувати відповідні комп'ютерні програми; користуватись відеоматеріалами; створювати відео колажі; обізнаність викладача в сучасних технологіях навчання, здатність доцільно обирати й використовувати елементи певної технології для ефективності процесу навчання студентів.

Методична компетенція виявляє уміння викладача навчати студентів й отримувати результат навчання, а саме: уміння планувати навчальну діяльність; готувати й проводити заняття різного цільового призначення (отримання знань, узагальнення й корекції знань, контролю знань тощо); здатність планувати, організувати й контролювати самостійну навчальну діяльність студентів; уміння використовувати у навчання студентів міжпредметні зв'язки, створювати інтегровані заняття; здатність до урахування контексту фахової підготовки студентів у викладанні спеціальної дисципліни; здатність подавати навчальний матеріал у достатньому обсязі, науково обґрунтовано, послідовно й логічно; уміння відбирати зміст і відповідне обладнання для проведення занять; здатність здійснювати корекцію педагогічної діяльності відповідно до зміни стандартів, концептуальних засад освіти та освітніх програм, а також результатів діяльності студентів; здатність до самоаналізу та самокорекції результатів педагогічної діяльності (уміння аналізувати навчальне заняття за схемою); здатність взаємодіяти із своїм і чужим

педагогічним досвідом: уміння презентувати власний педагогічний досвід у професійному середовищі, а також для непедагогічної аудиторії (батьки, спонсори); уміння передавати особистий педагогічний досвід, уміння використовувати позитивний досвід інших педагогів.

Психолого-педагогічна компетенція представляє здатність викладача коледжу до викладання дисципліни на високому рівні педагогічної майстерності; високий рівень культури, ерудованість; здатність створити комфортні умови для самовиявлення студентів через урахування психофізіологічних особливостей студентів, рівня їхньої готовності до сприйняття навчальної інформації; обізнаність у вікових та соціальних особливостях, що впливають на сприйняття інформації студентами урахування цих особливостей; здатність мотивувати студентів до навчання, підвищення його результатів, активності у професійному та навчально-виховному самовиявленні (участі у конкурсах, проектах, волонтерській діяльності фахового спрямування); здатність запобігати та вирішувати ситуації, що негативно впливають на навчально-виховні результати студентів; високий рівень виявлення педагогічної етики, взаємодопомоги в колективі; здатність виявляти вимогливість, педагогічний такт (уміння будувати толерантні відносини), педагогічне передбачення (уміння визначити можливі ускладнення);

Комунікативно-організаційна компетенція виявляється у здатності викладача коледжу до ціле покладання, організації й контролю навчально-виховного процесу; здатність до створення й продукування різних типів мовлення (за ціллю), у тому числі іноземною мовою; високий рівень риторичної культури (впливовість, такт, витриманість, емоційність); уміння організувати й підтримувати професійні зв'язки; здатність організувати студентів до професійної комунікації; здатність передбачати наслідки професійної діяльності, попереджати й вирішувати конфлікти; достатній рівень виконавчої дисципліни, пунктуальність; здатність завоювати авторитет у студентів, батьків, колег;

Компетенція *саморозвитку* виокремлює уміння програмувати професійне зростання, знаходити шляхи підвищення кваліфікації (не лише обов'язкові для педагогічної діяльності, але й ті, що дозволяють здійснювати загальний розвиток особистості: додаткові курси, тренінги, семінари тощо). Крім того, компетентний у саморозвитку викладач є здатним аналізувати власний досвід, досвід інших педагогів, робити висновки щодо доцільності використання тих або інших методів, засобів, технологій у навчально-виховному процесі; здійснювати рефлексію власного професійного рівня, орієнтуючись на вимоги суспільства, потреби студентів та норми й стандарти, визначені у професійних програмах підготовки фахівців.

Крім того, вважаємо, що зазначені компетенції виявляються через певні особистісні якості викладача, сформованість яких позитивно позначається на його здатності розвиватись у професійній компетентності: соціальна відповідальність; почуття гумору; інтелігентність, гуманність, критичність і самокритичність, креативність мислення, педагогічна інтуїція, дивергентність (здатність мати декілька підходів до розв'язання проблеми); амбітність, воля, допитливість.

Відповідно до результатів опитування викладачів, було визначено, що предметно-інформаційна, технологічна, комунікативно-організаційна компетенції, а також компетенція саморозвитку можуть виявлятися за рівнями сформованості, які представляють здатність викладача діяти відповідно до змісту компетенції в аспекті загальної життєдіяльності (ключова компетентність) або ж на рівні реалізації у професійній діяльності (базова та спеціальна компетентність). Психолого-педагогічна та методична компетенції представлені як такі, що виявляються в аспекті базової та спеціальної компетенцій. При цьому базовою компетентністю для викладачів професійного коледжу вважаємо таке виявлення компетенцій, що дозволяє реалізовуватись у викладанні конкретної дисципліни для студентів або учнів загальноосвітніх шкіл; спеціальною компетентністю є виявлення компетенцій в умовах викладання дисципліни у професійних коледжах.

Важливим вважаємо уточнення, що стосується виявлення компетенцій, яке відбувається за умови сформованості у вчителя умінь: рефлексивних, пошукових (дослідницьких), комунікативних, презентаційних, уміння працювати в колективі тощо – тобто тих, що формуються у межах оволодіння ключовими і розвиваються у процесі оволодіння професійними компетенціями.

Зміст виявлення компетенцій професійної компетентності викладача коледжу на рівні ключової, базової та спеціальної компетенції представлено у таблиці.

Т а б л и ц я

Виявлення компетенцій професійної компетентності викладача коледжу

Предметно-інформаційна компетенція		
ключова	базова	спеціальна
Здатність знаходити, опрацювати, структурувати інформацію із різних джерел	На основі володіння ключовою компетенцією – здатність знаходити, опрацювати, інформацію у галузі спеціальної дисципліни, представляти її для навчання учнів/студентів	На основі володіння ключовою та базовою компетенціями – здатність знаходити, опрацювати, інформацію у галузі спеціальної дисципліни, представляти її у контексті фаху підготовки студентів
Технологічна компетенція		
Здатність використовувати різні види комп'ютерних програм для роботи з інформацією, текстами, мультимедійними базами, організації електронних видів спілкування	На основі володіння ключовою технологічною компетенцією – здатність створювати презентації до навчальних занять, користуватись готовими продуктами у межах викладання спеціальних дисциплін	На основі володіння ключовою та базовою технологічною компетенцією – здатність користуватись технологічною базою навчального закладу у процесі викладання дисципліни, поновлювати та створювати банк ТЗН
Комунікативно-організаційна компетенція		
Володіння рідною мовою на рівні, що дозволяє реалізуватись у професії; володіння іноземною мовою на рівні, що дозволяє розуміти, висловлювати, інтерпретувати мовлення іноземною мовою у певних соціальних контекстах	На основі володіння ключовою компетенцією – здатність до педагогічного спілкування через створення та продукування різних за цілло типів мовлення, активного слухання; володіння риторичною культурою, тактовність; Здатність до організації та підтримки професійної комунікації; сформована виконавча дисципліна	На основі володіння ключовою та базовою компетенцією – здатність до передбачення наслідків професійної діяльності, попередження та вирішення конфліктів; Здатність організації студентів до професійного спілкування; Здатність завойовувати та підтримувати авторитет у суб'єктів педагогічної взаємодії
Компетенція саморозвитку		
Усвідомлення та використання можливостей саморозвитку, визначення цілей та стратегій якісного само перетворення, способів самонавчання та самовиховання	На основі сформованої ключової компетенції – здатність програмувати професійне зростання, знаходити шляхи підвищення кваліфікації; Здатність до аналізу власного педагогічного досвіду та досвіду інших педагогів, рефлексії та самовдосконалення	На основі сформованих ключової та базової компетенції – здатність до рефлексії та корекції власного професійного рівня відповідно до вимог суспільства, потреб студентів та норм і стандартів, визначених у професійних програмах підготовки фахівців
Психолого-педагогічна компетенція		
базова	спеціальна	
Здатність до викладання дисципліни на високому рівні педагогічної майстерності, високий рівень культури, ерудованість, високий рівень виявлення педагогічної етики, взаємодопомоги в колективі, здатність виявляти вимогливість, педагогічний такт, педагогічне передбачення	На основі сформованої базової компетенції – здатність створити комфортні умови для навчання, урахуванні психофізіологічних особливостей студентів, їхньої готовності до сприйняття навчальної інформації, обізнаність у вікових та соціальних особливостях, уміння мотивувати студентів до активності у професійному та виховному самовиявленні	

Методична компетенція	
<p>Здатність отримувати позитивний результат професійної діяльності, що виявляється через уміння планувати навчальну діяльність, готувати й проводити заняття відповідно до цілей та етапів;</p> <p>Уміння логічно, обгрунтовано, добирати зміст і обладнання для проведення заняття;</p> <p>Здатність до самоаналізу та самокорекції педагогічної діяльності (уміння аналізу уроку, здатність перейняти досвід колег);</p> <p>Здатність презентувати власний педагогічний досвід для різних аудиторій</p>	<p>На основі сформованої базової компетенції – уміння використовувати у навчанні студентів між предметні зв'язки, створювати інтегровані заняття, здатність до урахування контексту фахової підготовки студентів у викладанні фундаментальної дисципліни;</p> <p>Здатність до оновлення програм, методичних матеріалів для курсів.</p>

Висновки. Отже, узагальнюючи підходи до розуміння суті та структури професійної компетентності викладача професійного коледжу, вважаємо необхідним зауважити, що виявлення конкретних компетенцій відбувається відповідно до рівня готовності та бажання викладача діяти в професії. При цьому основним фактором розвитку професійної компетентності стає саме мотивація педагога до якісної самозміни, що може відбуватись через підвищення рівня кожної компетенції.

Використана література:

1. Бирка М. Ф. Розвиток професійної компетентності викладача інформаційних технологій ПТНЗ [Ел. ресурс] pdf. / М. Ф. Бирка. – Режим доступу : http://ippobuk.cv.ua/images/mbyrka_article_010.pdf
2. Жирун О. А. Компетенції викладача в умовах формування професійної ідентичності [Ел. ресурс]. pdf. / О. А. Жирун. – Режим доступу : http://novyn.kpi.ua/2009-3-1/06_Girun.pdf
3. Карпова Л. Г. Формування професійної компетентності вчителя загальноосвітньої школи : автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.04 “теорія і методика професійної освіти” / Лариса Георгіївна Карпова – Харків, 2004. – 21 с.
4. Маркова А. К. Психология профессионализма / Аэлита Капитоновна Маркова. – М. : Знание, 1996. – 308 с.
5. Шмиголь І. Сутність та структура професійної компетентності педагога / І. Шмиголь // Проблеми підготовки сучасного вчителя. – № 4 (Ч. 1), 2011. – С. 197-204.

References:

1. Byrka M. F. Rozvytok profesiinoi kompetentnosti vykladacha informatsiinykh tekhnolohii PTNZ [El. resurs] pdf. / M. F. Byrka. – Rezhym dostupu : http://ippobuk.cv.ua/images/mbyrka_article_010.pdf
2. Zhyrun O. A. Kompetentsii vykladacha v umovakh formuvannia profesiinoi identychnosti [El. resurs]. pdf. / O. A. Zhyrun. – Rezhym dostupu : http://novyn.kpi.ua/2009-3-1/06_Girun.pdf
3. Karpova L. H. Formuvannia profesiinoi kompetentnosti vchytelia zahalnoosvitnoi shkoly : avtoref. dys. ... kand. ped. nauk : spets. 13.00.04 “teorii i metodyka profesiinoi osvity” / Larysa Heorhiivna Karpova – Kharkiv, 2004. – 21 s.
4. Markova A. K. Psikhologiya professionalizma / Aelita Kapitonovna Markova. – M. : Znanie, 1996. – 308 s.
5. Shmyhol I. Sutnist ta struktura profesiinoi kompetentnosti pedahoha / I. Shmyhol // Problemy pidhotovky suchasnoho vchytelia. – № 4 (Ch. 1), 2011. – S. 197-204.

Мищенко С. Г. Содержание и структура профессиональной компетентности преподавателя колледжа.

В статье представлен структурный анализ профессиональной компетентности преподавателя колледжа; проанализированы особенности авторских подходов к выделению компонентов профессиональной компетентности преподавателя; презентовано содержание выявления каждой из компетенций профессиональной компетентности преподавателя колледжа на уровне ключевой, базовой и специальной компетенций.

Ключевые слова: профессиональная компетентность, преподаватель колледжа, компетенции, структура профессиональной компетентности.

Mischenko S. G. Table of contents and structure of professional competence of teacher of koledzha.

The article presents the structural analysis of professional competence of the teacher college; The features of copyright approaches to isolating the components of the professional competence of the teacher on which domain-defined information, methodological, psychological, pedagogical, communicative and organizational, technological competency and self competence as elements of the overall professional competence of the teacher college; presented the contents identify each of the competencies of professional competence of the teacher of college-level key, basic and special skills.

The main factor in the development of professional competence of teachers determined motivation for quality self-transformation that can take place through increased competence of each

Keywords: professional competence, teacher college, jurisdiction, structure of professional competence.

УДК 378:81'243

Петько Л. В.

**РЕАЛІЗАЦІЯ МОРАЛЬНО-СУСПІЛЬНОЇ ПРОБЛЕМАТИКИ
У ФОРМУВАННІ ПРОФЕСІЙНО ОРІЄНТОВАНОГО ІНШОМОВНОГО
НАВЧАЛЬНОГО СЕРЕДОВИЩА В УМОВАХ УНІВЕРСИТЕТУ**

У статті представлено шляхи розгляду морально-суспільних проблем молоді у процесі формування професійно орієнтованого іншомовного навчального середовища в умовах університету. Автором піднімаються питання проблем виховання, кохання, сімейно-шлюбних відносин, стосунків між жінкою і чоловіком, міжлюдського розуміння шляхом діалогу. Наводяться приклади професіоналізації майбутніх випускників університетів шляхом формування іншомовного навчального середовища у процесі вивчення іноземних мов.

Ключові слова: мораль, студенти, кохання, розуміння, кінострічка “Заборонене кохання” (Туреччина, 2008), професійно орієнтоване іншомовне навчальне середовище, університет.

Соціальна ситуація розвитку людини на стадії професійної підготовки визначається новим соціальним статусом особистості (студент), іншими умовами спілкування і діяльності, більшою соціальною незалежністю. На цій стадії головною стає навчально-професійна діяльність, у межах якої відбувається подальше формування професійної спрямованості, закладаються основи професійної компетентності суб'єкта діяльності і відбувається розвиток його професійно важливих якостей. За даними вчених, у значній кількості студентів спостерігається криза професійного вибору, який виявляється у незадоволенні окремими навчальними дисциплінами, у розчаруванні щодо майбутньої професії, падінні інтересу до навчання. Зазвичай така криза долається зміною навчальної мотивації на саме професійну, але, на жаль, деякі студенти міняють профіль підготовки. 70% студентів вищої школи планують продовжити у подальшому свою освіту [3, с. 99-100].

Зазначимо, що в кожній окремій групі студентів (за спеціальністю навчання) професіоналізації підлягає конкретний напрямок їхньої підготовки, який містить різний зміст професійної практичної діяльності. Тому хто працює з клієнтами (соціальні робітники, психологи, педагоги) ціннісним стає навичка співпереживання. Для тих, хто формалізує реальність (соціологи, юристи), цінністю стає навичка повсякденної раціональності. Для тих, хто конструює реальність із текстів (філософи, філологи), цінністю стає навичка інтертекстуальності. Однак вчені застерігають, що це, як наслідок, може вилитися у професійний інфантилізм. І наводять приклад підготовки філософів, які знають як говорити, але не знають що говорити. Це дає свободу від відповідальності, і визначається як “інтелектуальний інфантилізм” – дистанція між інтелектуалом і